
Уладзімір Някляеў

...Радзіма сталася таварам!
Як на такой Радзіме жыць?..

Паланэз

Паэма

Бывай, Яблонская, бывай!
Прабегла восень па фальварку —
І графіка такая ў парку,
Хоць парк у раму забірай...

Бывай, Яблонская, бывай!
Я застаюся па-за рамай
Карціны, што праз дождж відна:
Раяль, камін — і ты адна,
Стамлёная любоўнай драмай,
З бакалам белага віна...

Апошні раз прыгубіць дай —
Заторгні на карціне шторы!
Я кінуў твой пякельны рай,

*Урывакз паэмы
друкаваўся ў «ЛіМе»
ў 2001 годзе.*

Грукоча ў ночы поезд скоры:
Бывай, Яблонская, бывай!

Ня стаў бакал на самы край!
Сьвятло і цень дрыжаць падманна —
І ўсё разрывіста, туманна...
Цалую рукі, ясна панна,
Бывай, Яблонская, бывай!

Ад клавiш рук не адрываі!
У сьвеце, дзе вiшчыць жалеза,
Пранiзьлiва гучыць няхай
Акорд апошнi паланэза —
Бывай!

2

Ja kocham cię...»
Ва ўсiх краях,
Спрасоньня блытаючы мовы,
Я гэтыя пустыя словы
Знаходзiў лёгка на губах:
«I love thou»,
«Я люблю вас»,

«Ах!»—
І галаву кружыла п'яна,
І новымi духамi пах
Сюжэт банальнага рамана.

Я выдумляў яго, як мог...
А тут прыйшлi, каб выдумляцца,
Усе...

І плыў паркет з-пад ног,
І глухла зала ад авацый!..

Яблонская! Ня дай нам Бог
Хоць раз яшчэ ў жыццi спаткацца!

3

«Я рада вас спаткаць...»
«Вы рады?..»

Прэм'ера.

Вайдаў фільм бяз Вайды.
Міцкевіч з Францыі лісты
Чытае Польшчы ўсёй... Масты
У часе зводзяцца...

На сцэне
Акцёры... Кветкі Тэлімэне,
Якую не сыграла ты —
Саперніцы яе прайграла...

Як на цябе зірнула зала!
Яблонская! Як ты стаяла
Супроць усіх!..
Саперніц мала
Табе на сцэне і ў жыцці...

Руку маю, што спагадала,
З пляча ты скінула:
«Пусьці!»

4

— Як «Пан Тадэуш» вам?
— Ніяк.

Пустых размоў пусты скразняк.

— Вы не паляк?
— Літвін.
— Вы з Вільна?

Бамонд. Ківае фраку фрак —
І звоніць тэлефон мабільны:
«Не, сёньня не...
Чаму так сьпешна?..»
Мы ўжо ўдваіх сярод усіх,
Мы ўжо адчулі млосны міг
Спатканьня двух жаданьняў грэшных...

«Аліцыя чытае вершы
Грудзьмі. Нібыта корміць іх».

Ах, мы акцёры! Брава, брава!
Як ні хітруй, а праўда ў тым,
Што ўсе мы хворыя адным:

Нам едкі дым — чужая слава,
Ну, а свая — салодкі дым.

5

— Пайшлі.
Тут скрозь на тварах грым...
— Я тут свая...
— Але з чужым.
— Я не зьбягаю ад паразы!
«У, ганарыстая, зараза...»

А трэба йсьці было адразу,
Пакуль, як рыбіну ў траву,
Ня кінула мяне ад фразы:
«Пра Польшчу фільм, а не Літву,
І мог Літву ня згадаць Вайда», —
І ў бок мой — зырк!..

І вадаспадам
Шаленства ў скроні:
«Ну, ка-злы!»

Ска-а-ндал...

— Сказаць, на што ты злы,
З чаго твой форс, адкуль бравада?..
Нідзе Літвы тваёй няма!
А Польшча ёсьць! І гэта праўда,
Бо Польшча ёсьць — як я сама!

— Няма Літвы!?.
Мяне няма?..

— Я рада быць з табой!
— Ты рада?..

На сьцежку восеньскага сада
Ступіла першая зіма.

6

— Я думаю, што вы вар'яты...
— Хто — мы?
— Літвіны. Род пракляты,
Дух страчаны праз вас жыве...

Калі няма сапраўднай страты,
Дык вы ствараеце яе.

Ты молішся, як прад абразам,
Прад тым, што спалена да гла...
Калі ёсьць я,
Калі мы разам,
Скажы: нашто табе Літва?

Ну гэта ж прывід...
Здань...
Трызьнененьне...
Ну што — Літва твая? Складеньні?
Руіны? Замчышчы? Крыжы?

— А Польшча — што табе, скажы?

7

«О, Польшча!..»
Акрыпіла рукі —
І да раялю...
«Польшча — гукі:
Накцюрн... мазурка... паланэз...
О, Польшча!.. Па фальварках бэз...
Варшава... Кракаў... Ясна Гура...»

Ляцелі над клавіятурай
Вякі, нібыта матылькі...

«О, Польшча!.. Скрозь усе вякі
Звон зброі — і харал касьцёльны,
І рух,
і рух,
і рух няўмольны
З нічога —
Да сябе самой...»

А восень пахла ўжо зімой,
Лядком пацягвалася рэчка,
Сьняжынкі пырхалі ў вакне,

І цень Яблонскай, нібы ў сьне,
Хістаўся, як пад ветрам сьвечка,
То да мяне, то ад мяне.

8

Як сьвет хістаецца!..
Ад краю
Да краю...
То ляціць да нас —
То зноў ад нас...

— Я паміраю,
Яблонская...
— Ня ў час... ня ў час...

— Якраз у час! Ад асалоды
Каханьня, музыкі, свабоды,
Ад страсьці, а не ад хвароб!..

— Ты што:
 маёй чакаеш згоды?
Дык страсць у Польшчы
 выйшла з моды,
Сьмерць холадна цалуе ў лоб.

— Якая сьмерць! Гасподзь абраных
Музык,
Паэтаў,
Закаханых
На неба забірае ўсіх
У страсны міг, каб засталіся
Навечна ў ім!..

— І мы ў тым сьпісе?
І гэта мой апошні міг?

— Не выдумляйся... будзь маёю...
— Я рада быць тваёй Літваюю...
Ты праўда ў ёй усёй крывёю —
Так, што шаленства ў скроні б'е?..
— Жыву я, каб любіць яе.

Ды час Літвы яшчэ ня высьпеў —
І я Літву прыдумаў, высніў,
І ў гэтым сьне, нібы на высьпе,
Згубіўшы ўсё і ўсіх, стаю...

Віна, Яблонская! Ці вып'ю
Я кроў блакітную тваю!

9

Літва! Ад сьлёз у горле горка,
 Як назву вымаўлю тваю:
 Літва! Па ўсёй зямлі стаю
 Я на сьвятых тваіх пагорках.

Дзеля чаго ўва мне ты будзіш
 Надзею голасам крыві?
 Літва! Ты ўжо была? Ты будзеш?
 Калі жывая, дык жыві!

І калі ты ня ў праху вояў,
 Ня ў мройным часе залатым,
 А ў духу тым, што прагне волі, —
 Тады ты ёсьць, калі ты ў тым!

10

Літва мне сьнілася... Па Нальшы
 Скакалі вершнікі... Дзве чашы
 Віселі ў небе —
 Ні адна
 На вагах не пераважала
 Над краем, дзе адна вайна
 З другой вайною межавала.

Трох вершнікаў на ўзгорках Нальшы
 Не распазнаць:
 Чужыя?..
 Нашы?..
 Я ў чашы зазірнуў:
 Мячы,
 Шгандары ў чашах,
 Прах ды косьці..
 Я ўзяў мячы — і па плячы
 Ударыў нехта:
 «Шго за госьці?» —
 І павярнуў — да твару твар...

Тварэц Літвы, яе ўладар
 Міндоўг паўстаў перада мною...
 — А, гэта ты, — сказаў. — З Літваю
 Даўно ня бачыўся?.. Глядзі...
 Вось гэты край з яго людзьмі,

Якім свой дух далі валоты,
І ёсьць Літва. Далей балоты
І Жмудзь. Яе пад крыжакоў
Адаў я, каб ня ліць там кроў —
І кінуць костку лацінянам...

Так проста ўсё! — а ў часе цьмяным
Зрабілася праз вас, бо вы
Забыліся, што Бог Літвы
Агонь, а дух літоўскі — воля,
А праўда — воўк!..

— Я маю доўг
Перад табой? — спытаў я воя.

— Перад Літвой, — сказаў Міндоўг.

11

— Прачніся,
Зноў прасьпіш дзяржаву...
Літоўскую былую славу
Найлепей каваю запіць...
— Яблонская, да д'ябла каву!
— Цішэй... цішэй... Варшава сьпіць...
Мой Бог, як я люблю Варшаву!
Жыву я, каб яе любіць.

А ты ўлюбёны ў міф... Найгорай
Жыць у былым... Там пуста... гола...
— Я не баюся пустаты.
— Таму і край свой кінуў ты,
І зараз тут і там чужы
Сабе і ўсім... Скажы, скажы,
Дзеля чаго зрабіў ты гэта?..
— Найперш, каб зратаваць паэта.

— Якога?
— Можа, не благога.
Я забывацца стаў, якога.

Ён у апошнія гады
Адчуў, што ўжо не малады,
Што ўсё спазнаў: каханьне... славу...

Надзеў хамут, упрогся ў справу —
 І паміраць пачаў...
 — Тады
 Прыдумаў сам сабе забаву?

— Лічы, што так... Яшчэ з ваўкамі
 Не захацеў па-воўчы выць,
 Хоць быў абкладзены сыцяжкамі...
 — І што цяпер? Літва за намі?..
 — Маёй Літваю хочаш быць?

— Я рада быць тваёй...
 — Ты рада?..

12

На ўзгоркі Нальшы коса падаў
 Срабрысты дождж, і ў срэбры тым
 Стаяў Міндоўг, а поруч з ім —
 Ягайла, пяты сын Альгерда...
 — Калі ня ведаеш, дык ведай, —
 Прамовіў ён, —
 Я крыжакам
 Пацьвердзіў Жмудзь пасья Міндоўга,
 Бо не яна Айчына нам —
 І ў нас няма прад ёю доўга.

А доўг ва ўсіх у нас адзін:
 Перад Літваю доўг вялікі
 Яшчэ з пары, як Гедзімін
 Заваяваў сталіцу вількаў.

Праз гэты доўг —
 супроць Масквы —
 Я з Польшчай ажаніцца мусіў,
 Каб адстаяць Літвы правы,
 Каб *л ё с* Вялікае Літвы
 Не стаўся *л е с а м* Беларусі.

Ды ўсё дарма... Вы лес апелі.
 Згубілі ўсё, што продкі мелі,
 Ператварылі край ваўкоў
 У край зайцоў...
 Я маю права

Спытацца з глыбіні вякоў:
Вы хто — народ?
Вы што — дзяржава?
Адкуль, калі няма слядоў?

Пазнаўшы зайца па губе,
Вам Жмудзь пад нос паднесла дулю,
Як Беларусь вы на сябе,
На край літвінаў нацягнулі.

Вы разлучылі дух з крывёю
І, абрусейшы пад Масквою,
Пад назвай, дадзенай Масквой,
Ня сталі нават маскалямі,
А толькі назваю адной —
І тая назва стала вамі.

Вы — беларусы? Хто такія?
Ёсьць Польшча,
Жмудзь,
Літва,
Расія —
Як вы ўшчыміліся сярод?
Адкуль зьявіліся? З балот?
З чаго зляпіліся? З туманаў?..
Такіх падмен,
Такіх падманаў
Ня ведаў ні адзін народ.

І што цяпер? Хай так і будзе,
Абы ня горш? Вы што за людзі:
Вам звацца хочацца людзьмі,
Ці імі быць,
Ці біцца ў грудзі —
Ці ўстаць за крэўны край грудзьмі?

13

— Згарае свечка ўжо.
— Задзьмі.

— Яблонская, гары ўсё гарам,
Каб не было па чым тужыць!..
Радзіма сталася таварам!
Як на такой Радзіме жьць?

— Ня піць, калі Варшава сьпіць.
Ёй да Літвы якая справа?
— Літву і прадала Варшава!
— Хай так. Ня мне яе судзіць.
Жыву я, каб яе любіць.
Сагрэй мяне. Акаляваю.
— Сканаю я праз польскіх краль...
— А што за прозьвішча: Ня-кля-еў?
— Расейскае.
— Дык ты маскаль?
Ты не літвін?
— Я ўжо амаль
Спалячыўся з табой...
— Адказвай:
Ты хто — маскаль?!
— Я гэткай назвы
Ня ведаю.
— Маскаль! Маскаль!
І я — з табой?
— На жаль...
— На жаль?!
Ты жалішся?! Ды продкі ў трунах
Перавярнуліся!..
Са мной,
З Яблонскай быць табе?.. З Матрунай!
— На сене ў хлеве быў з адной.
— Ты хам!!!
— Я знаю тое, хто я!
А што ў табе за патайное
Двайное дно?.. Які палёт!
Якая страсьць! Скуль што ўзялося?
— З таго, што ў кроў маю ўжылося,
Што дзікуны — ад нас на ўсход!
— А вы для немцаў не народ!
А немцы — хамы для ангельцаў!..
Ну колькі праз пагарды шкельца
Глядзець адзін на аднаго?!
— І ты яшчэ вучыць! Каго?
Яблонскую?! Ды род мой...
— Знаю!
Праз род свой ты, як сучка, злая.
Шалееш з пыхі і дурнот.
— Ты што сказаў?.. Яблонскіх род...
— Што за размова ў нас дурная!

— Перапрашай за дурасць! Кленч!
Не дакранайся! Не пярэч!
Хто-небудзь,
дайце хаму рады!..

14

Пайшла зіма другая прэч
Па сьцежцы восеньскага сада.

— Я рада быць з табой...

— Ты рада?..

— Даруй... Ня знаю, што найшло.
Ты праўду мне сказаў пра шкло:
Мы — вас, а нас — яны... Пагарда
Спрадвек жыве... Яна ў крыві...
Ты болей сучкай не заві
Яблонскую!

— Даруй.

— Дарую.

— Дык, можа, вып'ем міравую?

— О, Божухна!... Маскаль... п'янтос...
Яблонскую за грудзі трос...

— Ды й ты —

як чорт цябе панёс...

— Я маю права! З каралямі
Мой род на роўных...

— Зноў пра род?

— Мне што: вады набраць у рот?

Мой род пабіты маскалямі
Амаль на скон! Дык я адплаты
Магу жадаць?

— Калі ўсе страты,

Былыя крыўды ўсе лічыць,

Як жыць? Што будзе нас лучыць?

Пара на гэта ўсё забыцца...

— Ні з кім я не хачу лучыцца!

Там Азія! Там вечна зло

Жыло!

— А ў Польшчы што жыло?

Адно дабро? Хадзілі ляхі

На маскалёў?

— Якія страхі!
— Цяпер, канечне, страх які!
А з двух бакоў ва ўсе вякі
Тапталі Беларусь, палілі,
Ня род —
Народ на скон пабілі,
Дык я ж маўчу!
— Ну і маўчы!
Скачы жанглёрам на мячы!

І што вы там, дальбог, за людзі?
Вайна з вас выбіла мужчын?
Яблонскіх род скакаць ня будзе
Ні перад кім, ні перад чым!
За Богам у палякаў — гонар.
І не бывае долі горай,
Як жыць бяз гонару! А вы?..
Вам ад Масквы б — за лес, за горы,
А вы лясамі — да Масквы.

— А лепш было б, каб да Варшавы?
— Ні да каго! З літоўскай славы
Чаму вы гонар не ўзялі?
Бог даў вам месца на зямлі —
Дык стойце там належным чынам!..
За гонарам ідзе Айчына.

— Даволі. Мы ня ў польскай школе.
— Народы б'юцца ўсе за волю —
А вас у волю не ўпіхнуць...
У лес збягуць — і ў ім жывуць,
Жывуць, жывуць...
— Мы партызаны...
— Жартуй сабе... Занадта рана
Сабраўся ты ўсіх нас лучыць...
І як! Міцкевіча лічыць
За беларускага паэта!..
Якая бздурка ў галаве!

— Яблонская! Сьцягэ, сплыве
Усё нязлучанае ў Лету,
Як пыл пасьяля дажджу з дарог...
— Касьцёл з царквой ня злучыць Бог!
— Адкуль ты можаш ведаць гэта?

— Пайшлі ў касьцёл! Прамовіш крэда?..
Калі злучацца, дык злучыся
Малітваю...
І возьмем шлюб! —

...І зноў пагардліва сыйшліся
Маршчынкі па краёчках губ.

«Ах, ты...»
— Пайшлі!
— У Яснугу
Паедзем?
— Хоць у Ватыкан,
Калі ўжо бздурна прэ на бздурну!..

15

Дарогу засьцілаў туман.
— Дай я паеду.

Ты нярвова
Тапіла ўсё глыбей педаль...

— Дык ты спалячыўся амаль?
Праз тры гадзіны адмыслова
Спалячышыся... На ўсё жыцьцё...

Прымерзла мокрае лісьцё
Да шкла.
— Дай скіну.
— Зьдзьме ў дарозе.

Нібы на хуткай дапамозе
Кагосьці везла ратаваць,
Ты гнала.

— Кінь ты гэтак гнаць,
А то й каталіком ня стану...

Насустрэч рваліся з туману,
Сьляпілі колкія агні...
— Яблонская, ну не гані!

— Няўжо баішся, праваслаўны?
Чапляешся за гэты сьвет?..

Сюжэт мы закруцілі слаўны:
 Раман!.. Акторка і паэт!..
 Класічны ў нас з табой сюжэт —
 І ўжо фатальны, непапраўны.

— Дай руль!
 — Ня дам.
 Дакладна ролі
 Расьпісаны.
 Табе — твая.

— Яблонская, пад хвост шляя
 Табе папала?..

Прапаролі!
 Прабілі кола!..
 Сьлізгата...
 — Газ скідвай!

Завішчалі шыны!..
 — Не тармазі!

Удар!
 Машына
 Сустрэчная —
 уніз з маста.

Звон у вушах і пустата.

16

І Вітаўт з пустаты і звону
 Сказаў:
 — Няма ў Хрысьце Хрыста,
 Калі ягонага закону
 Няма ў табе. Прымі закон.

Сівы, як кургановы сон,
 Стаяў з Міндоўгам поруч ён,
 Абодва — даўніна сівая...

— Па белым сьнезе кроў сыцякае, —
 Казаў далей ён, —
 Гэта — шлях.

Яго пачаў я пад Дуброўнай.
Самой сабе там стала роўнай
Літва — і прырасла на Жмудзь.
Шлях не даваў мне Жмудзь вярнуць
Зноў крыжакам. Так перамога
Паразай стала. Жартам Бога.
Так Жмудзь Літвою прырасла.

Туга ў вачах яго плыла...

— Ты плыў, як човен без вясла, —
Працягваў Вітаўт, — і заблытаў
Сябе і ўсіх... Цяпер *забіты*
Паўстане на шляху тваім...
Ты ведаеш, што будзеш з ім
Рабіць?..

Ня ўсе пра тое знаюць...
Шлях можа стаць зусім пустым.
Забітымі не прырастаюць.

Забітых дух —
атрута ў целе.

Абедзьве чашы апусьцелі,
Як ты ў іх зазірнуў... Згарні
Шгандары, а мячы
вярні.

— Каму вярнуць?.. Вы здані, міты...
На вас кальчугі ўсе прабіты,
Вы ў ранах з галавы да ног!..

— Вярні мне меч! — закончыў Вітаўт.

— Вярні мне меч! — пачаў Міндоўг.
— До слоў!

За зброю зноў бяруся.
Скажу адно —
што ў той раз мусіў
Сказаць, але забыўся ў скрусе,
Бо ўжо сівая галава...
Няма ніякай Белай Русі,
А ёсьць Вялікая Літва!

І хітрая Літва малая,
 Былая Жмудзь, пра тое знае,
 Вялікая — ня хоча знаць...

З чаго ты польку ў жонкі ўзяць
 Надумаў?..

Вітаўт праваслаўным
 Пражыў жыццё — і беспадстаўна
 Надзеі меў на польскі трон...
 Ты чуеш пустату і звон?..

*«Цудоўны цяг імкне вышэй, —
 Шапталі мне два сны сівыя, —
 Літоўскі Зьніч гарыць ярчэй,
 Чым крыж на полацкай Сафії,
 Чым на любым касьцёле крыж...»*

— Князі Вялікія! Спарыш —
 Адзін арэх, ці два? — спытаў я. —
 Каталіцызм і праваслаўе —
 Ня той жа шлях?

*«Наш шлях —
 паміж, —
 Шапталі сны, —
 не берагамі,
 Арэчышчам, ракой самой.
 Пакінь усё і кроч за намі...»*

17

...І нахіляўся паміж снамі,
 І плыў са снамі нада мной
 Яблонскай твар... Бялей, чым белы...

— Ты цэлая?
 — Ты цэлы?
 — Цэлы,
 пайшлі...
 — Пайшлі...

Рака ў тумане.
 Разьбіты «Паланэз».

«Канец!..»

Мужчына малады ў сутане.
— О, Божухна!.. Сьвяты айцец...
— Ты ведаеш яго?..
Сталёва
Шарэў твой твар...
— Ён з Чанстахова...
На Яснай Гуры меў службуць...
Мы да яго...
— Ня можа быць...

— Паслаў яму Гасподзь збавеньне
Ад нас...
Што ж мы ўчынілі?..
Жах!..

Ён жыві яшчэ... Ня страх —
Зьдзіўленьне,
Як шкло, пльгло ў яго вачах.

«Так быць ня можа, бо ня можа
Так быць ніяк, ніяк, ніяк!..
Ну што ж гэта такое, Божа?!
Ну што за знак?.. Ну што за знак?..»

Паліцыя.
— Вы разам?
— Так.
— Хто за рулём быў?
— Я.
— Няпраўда!
Я за рулём была.
— Ну, што ж...

— Мы ўсё зрабілі як найгорш —
І ўсё ж, і ўсё ж, і ўсё ж, і ўсё ж
Я рада быць з табой...
— Ты рада?..

З нябёс
на лёс,
на аўтастраду —
Са сьнегам дождж,
Са сьнегам дождж.

18

Ксёндз Караль Корсак, я бяз скуры...
Крані. Глядзі: на пальцах кроў.
Зьвіняць званы на Яснай Гуры:
Радзіны... Хрэсьбіны... Хаўтуры...

Сюды ідуць з усіх краёў,
Каб памаліцца, пілігрымы,
А я тут — хто? А я — чаго?
Мне б міма Яснай Гуры, міма
Канстанцінопаля і Рыма,
Што маюць Бога аднаго,
А служаць так яму, нібыта
Іх два — і нейкі большы з двух!
І колькі вернікаў пабіта,
Каб правіў каталіцкі дух,
Альбо, каб правіў праваслаўны!

А ў тым, які з іх болей слаўны,
Не разабрацца без вайны!
І б'юцца веры абаронцы, —
І гора, гібель той старонцы,
Дзе ў бітве сходзяцца яны!

Хто злічыць бітваў гэтых страты?..

— Вы хто такія? Уніяты?
Палі давай! Тут рускі край!
— Тут польскі край! Палі давай!

І кроў на кроў, і брат на брата...
Як Бог даруе, дык няхай.

Тады, апроч зіхоткіх зорак,
Нічога ў небе.
Вечнасьць. Сьмерць,
З якой злучыўся Караль Корсак
Праз тое, што не зразумець.

19

Зіма ў Варшаве. Трэці сьнег
Ляжыць на ружах, як газета...
Ня думаў я, што мой пабег
Перабяжыць за межы лета.

Раман акторкі і паэта
Яшчэ ня скончаны. Але
Працяг ягонага сюжэта —
Чарнавікамі на стале.

Усё, што ў ім было прарочым,
Ужо зьвяршылася. Далей
Так можа быць, як мы захочам,
Ці як прыдумаем, але...

20

Сьлізнуўся лёс па трасе коўзкай —
І разьвяліся ўсе масты...
Прад Боскай Маці Чанстахоўскай
Каменная стаяла ты.

Пра што малілася?.. Каб кара
Цябе мінула?.. Стала сном
Усё, што стала?..
Корсак Караль
Хістаў сусьвет над абразом.

21

Як сьвет хістаецца!.. Ад краю
Да краю — і ад нас, ад нас...
— Не дакарай...
— Не дакараю...
— А помніш?..
— Помню...

Кожны раз
Праз сілу і скрозь сьлёзы — ласкі...
— Яблонская, ну, калі ласка,
Вярніся жьць!..
— Як жьць?.. Канец
Жьцьця... Канец любоўнай казкі...
Сьвяты айцец...
Сьвяты айцец...

— Ня мучайся... Жьцьця пракосы
Зноў зарастуць... Жыві травой...

І ты ківала галавой,
Як завадная лялька...

Корсак!..

22

Ён цікаваў цябе. Паўсюдна
Ён быў з табой, як з целам цень,
Як з духам здань... Яму падсуднай
Ва ўсім была ты... Кожны дзень
Насіла на магілу кветкі...

23

Банальныя ў сюжэце меткі:

— Ты не кахаў мяне!

— У сьведкі

Я клічу Бога, што кахаў!..

— Ты бавіў час! Ты забаўляў

Сябе!.. —

І мяўся край сурвэткі,
І кубак каву праліваў.

24

Ты плакала... Саперніц мала
Табе ва ўсім — і не ставала
Для плачаў сьлёз... вачэй саміх...
Да донца выплакаўшы іх,
Ты прашаптала так ня ўслых,
Ты моўчкі так *даруй* сказала,
Што больш сказала,
чым *бывай*...

25

— Бывай! Я пакідаю край,

Дзе стаў табой сьмяротна хворы!..

— Бывай! Чакай! Мы ўсе акторы!..

Бывай... Даруй! Не пакідай!..

І так да немачы, да зморы:
Як ноч: *даруй*...

Як дзень: *бывай...*
З двух галасоў — які прарочы?..
Ці той, які мне чуўся ўночы,
Ці той, што ўдзень?..
Ды ўсё на злом,
Як з ночы ў дзень, як дзень за днём
Касьцёл.. малітвы..
Дом сірочы
Нам гэты сьвет, дзе мы жывём.

26

Фальварка гулкія пакоі
Палохалі — такім пустым
Здаваўся дом, нібыта ў ім
Жывуць два цені,
Зданяў двое...

Глухому чуецца глухое.
Сьяпое бачыцца сьяпым.

27

Я пакідаў... Вяртаўся зноў...
Зіма марнела ад дажджоў,
Плылі, цяклі сьяпяыя хмары...

Ты ўсё чакала помсты. Кары
Ты ўсё шукала — я знайшоў
Яе... Ты мне сказала:
— *Караль...*

28

Так паміраюць... Я ўжо блытаў
Сябе і Караля, нібыта
З ім чаргаваўся...
«Ты *ззабітым*
Як будзеш жыць?..» — штоноч,
штодзень
Зьяўляўся і пыгаўся Вітаўт...

І я сачыў то здань, то цень —

То цікаваў сябе самога!..
«Вазьмі мой слых, — маліў я Бога, —
Мой зрок вазьмі — і ёй вярні!..»

29

— Як змрочна! Запалі агні..
— Гараць..
— Гараць?.. Чаму так цёмна?!
Ён там! За імі!!
— Не крычы..
— Як глуха!.. Музыку ўключы..
«Каханая, мы непрытомна
Жывём...»

30

«Каханы, мне ўжо сілы,
Каб жыць на яве, не стае...»

— Давай адыдзем ад магілы,
Яблонская! На край яе
Каханьне ставіць рызыкаўна —
Цікуюць мёртвыя жывых!..

— Жывы ён!!
— Мёртвы!!!

Зрок і слых
Замгліліся ўва мне раптоўна.

31

Сьяпы, глухі ў чужой краіне..
«Ты ж сам маліў...»
Яна пакіне
Мяне!..
«Кінь першы...»
Як?.. Ня стыгне
У жылах кроў — пульсуе, б'е!

Рука Яблонскай на ілбе
Дрыжыць, і на губах салёна —
Сьляза!..

Няўжо яна па мне?..
За што мне — так кахаць шалёна?
Так сылепа! Глуха!

32

Сон у сьне! —
І сон за сном вяроўкай зьвітай...
— Яблонская, мы здані?.. Міты?..

Зноў скачуць па дарозе зьбітай
На сьнежна-белых конях Вітаўт,
Міндоўг, Ягайла... Не спыніць
Пагоні — і яна ляціць,
І дыбіць, гоніць, сьцеліць коней,
І не суняць яе па сконе
Маім, тваім!.. Яна з грамамі,
з маланкамі
у чарадзе!..

Яна
блiшчыць,
грыміць,
гудзе!..
«Яблонская! Літва за намі!»

33

— Ты дзе, Яблонская, ты дзе?..
Я бачыў! Чуў я лёт Пагоні!..
Я не сыляпы! Я не глухі!..

«Я тут» — паклаліся далоні
На лоб гарачы і сухі.

«Агонь!..»

34

«Я тут, з табой...»

У доме
Палаў агонь, быў дом агнём
І домам, яваю і сном
Адначасова — і с у о м і
Пачуў я слова...

Сьнежны слуп
 Паўстаў у самай сэрцавіне
 Агну...
 «Яна мяне пакіне?..» —
 Спытаў я ціха, і да губ
 Той слуп — манах у белым — палец
 Прыклаў. «*Табу... Табу... Табу...*
Вам трэба Польшчу і Літву
Пакінуць, вас тут спаліць памяць...
Тут кроў і сьлёзы... Прах і тлен...»
 — А ў доме што?..
 «*Імёны паляць.*
За іх тры веданьні ўзамен
Даюцца з таямніцы Та о...»

Яблонская ўвайшла і стала
 Каля сьцяны агню. Яна
 Была ўся ў белым.
 — Ты спаліла
 Імя? — спытаў я. Як сьцяна,
 Яна маўчала.
 «Тайнай сіла
 Павінна быць, каб сілай стаць», —
 Пачуў з агню я. «*Напісаць*
І ўсё спаліць — вось сілы тайна...»
 — Цябе прымусілі?.. — спытаў я. —
 Таму
 імя ў цябе
 няма?!.

З агню казалі: «*Не, сама...*»

Я напісаў —
 Маё імя
 Спаліў манах...

Спазнаў я *Та о*.

35

«*Ты тья веданьні спасьціг,*
Якіх спасьцігнуць нельга з кніг —
Для веданьяў няма пісьмёнаў...»

Шьсьць дзён міне, і ты на сёмы

*Народзішся з трызьненьняў, сноў,
Каб помніць пяць магічных слоў,
Чытаць іх вогненныя знакі...»*

— А сёньня дзень які?..

«Ніякі.

*Апошні ў аніякіх днях,
Табой пражытых. Пыл і прах.
Страсі іх. Кінь усё. Ідзі...»*

36

І дом гукнуўся мне людзьмі,
Якімі поўны быў...

— Глядзі, —

Яблонская сказала. — Слухай...

Я чуў і бачыў. Мне на вуха
Шапнуў манах у белым:

— Сёмы

Сягонья дзень...

Ён быў знаёмы

Аднекуль мне. Ягоны твар

Усьмешка залівала.

— Сёмы

Сягонья дзень...

Нібьга вар,

Сінечаю кіпелі вочы

На смуглым твары.

— Той, хто хоча

Спазнаць — спазнае...

Ён прарочыў,

І мне, няведама чаму,

Быў зразумелы сэнс замглены

Прароцтва... Я чытаў імёны

Усіх, хто быў тут, — у агні...

Пераствараў на сёмым дні

Недасканалую прыроду

Агонь...

І як апёк! — *свабоду*

Адчуў я...

Вольны стаў ад той
 Жанчыны, што была Літвой,
 І ад Літвы самой,
 ад праху,
 Крывёй залітага, сьлязьмі!..

Манах падаў агонь:
 — Вазьмі!..
 І ўзяў агонь я з рук манаха.

37

*«Свабода ў таямніцы — тое
 Адзінае, што не пустое,
 Што стрыжань, а не абалонь,
 Ня бляск агню, а сам агонь,
 З якім ты ўжо не прападзеш
 У безданях міжгалактычных,
 Дзе ў вочы Бога зазірнеш
 І вымавіш пяць слоў магічных...»*

38

Гары, палай, сьвяты агонь!..
 Сьцяжына тайны — бакавая...
 Яблонскай лёгкая далонь
 У валасах маіх блукае,
 І мы, зблуканыя, удвох,
 Удвох, бо нас кахае Бог,
 І нам, пакуль агонь ня згас,
 Сьцяжынай тайны не спыніцца...
 — Бывай, Яблонская... Мне час...

Мы з ёй пасьвечаныя, нас
 Агонь яднае. Таямніца.

Там слупам сьнег. Там тайны знак
 Расстаньня. Гэтак выпадае...

Каханьне не яднала так,
 Як таямніца нас яднае,
 І тайна таямніцы той
 У глыбіні не разгадана:
 Каханьне ўсё ж схавана ў ёй,
 Ці таямніца ў ім схавана?

39

Я пакідаў Варшаву. Сьнег
Ляжаў на ружах, як газета...

О, пыл газетны!.. Прах уцех
Юрлівых, хуткіх... Цьфу на гэта!
Мышам усё ды пацукам!..

Што там было — мінула там,
Прапала. Толькі пыл віруе...
Дарую і былым сябрам —
І ворагам былым дарую.

І забываю, забываю...

Ідзе жыцьцё... Гарыць агонь...
І ў валасах маіх блукае
Яблонскай лёгкая далонь.

40

Бывай, Варшава! Як шчыміць!..
І сьлёзы выціскае вецер...
Калі Варшаву не любіць,
Дык што тады любіць на сьвеце?

Ёсьць нешта ў ёй ад каралеў
З крывёй блакітнай, ганарлівай...

І міласць зьведаў я — і гнеў
Твой каралеўскі... Будзь шчаслівай.

Бывай! Бывай!.. Усё міне,
Але і на краі магільны
Згадаю я, што ты мяне
Прылашчыла і прытуліла
У скрутны час...
Той час прайшоў —
І пуста там, нібы на пожні...

Кружу па плошчы Трох Крывоў,
Шукаю сіл на круг апошні,
А стуль, дзе каралеўскі парк,
Дрыготка музыка ўспывае,
Такая музыка, такая,
Што як жа так?! Што як жа так —
Расстацца з ёй?!

Ды што ж, ды што ж —
Пара!.. Над Віслай сьлепне дождж,
Смуга над Скарышэўскім садам —
І мроіцца: «І ўсё ж, і ўсё ж
Я рада быць з табой...»

*Ты рада,
Варшава?..*

Сьпеў апошніх нот
Згасае рэхам...
Пераправа,
Налева мост — і мост направа,
І невідучча Жыгімонт
Глядзіць усьлед...

Бывай, Варшава!

